

gröna & blad

FÖR LANDSBYGDS-
FÖRETAGARE
I ÖREBRO LÄN
#2 2019

TEMA: Ett rikt
odlingslandskap

Ny smittsam
fårsjukdom

Bete i
skogen –
en extra
resurs

Skador av
vildsvin i beten

Länsstyrelsen
Örebro län

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska regionala
utvecklingsfonden

8

Betesmarker
nu och då

10

Vandra
i naturbeten

11

Bekämpa
invasiva arter

15

Se upp för
ny fårsjukdom

6

Skador gjorda
av vildsvin

- 4 Skogsbeten, en underskattad betestyp
- 5 Betesförmedling
- 6 Start av årets inventering av ängs- och betesmarker
- 7 Att tänka på vid betessläpp av får och lamm
- 7 Larmlista vid rovdjursangrepp

- 12 Vilka regler gäller för din träda?
- 13 Påminnelser till dig som sökt djurvälståndersättning
- 14 Krav på årlig rengöring av djurstallar
- 15 Afrikansk svinpest kommer allt närmare
- 16 Kurser och utbildningar

Tema: Ett rikt odlingslandskap

Betesmarker står för en stor del av biologisk mångfald i odlingslandskapet. Här finns också kulturhistoriska spår. Med detta nummer vill vi lyfta fram dessa rikedomar. Ser du dem i dina marker?

Nästa nummer kommer den 27 september.

Redaktionen

Ann-Sofie Hedberg
010-224 84 26
ann-sofie.hedberg@lansstyrelsen.se

Helena Åkerhielm
010-224 84 27
helena.h.akerhielm@lansstyrelsen.se

Ingalill Kämmerling
010-224 84 31
ingalill.kammerling@lansstyrelsen.se

Susanne Lindeborg
010-224 86 31
susanne.lindeborg@lansstyrelsen.se

Therese Erneskog
010-224 84 22
therese.erneskog@lansstyrelsen.se

Åsa Lindin
010-224 84 32
asa.lindin@lansstyrelsen.se

Gröna Bladet ges ut av
Länsstyrelsen i Örebro län, 701 86 Örebro
Telefon: 010-224 80 00
E-post: grona-bladet.orebro@lansstyrelsen.se
Ansvarig utgivare: Anita Norén

Tryck: Danagårdslitho, Ödeshög, 2019
Publikationsnummer: 2019:21
Omslag: Mostphotos
Foto ledare: Christer Pöhner
Layout: Länsstyrelsen i Örebro län

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

Våra rika betesmarker

Våra naturbetesmarker är enormt artrika, många djur och växter finns bara här. Markerna är inte bara värdefulla ur ett biologiskt perspektiv utan även kulturhistoriskt då de ofta innehåller spår från tidigare generationers odlarmöda i form av stenrösen, fornlämnar, stenmurar och mycket annat. De kulturhistoriska lämningarna är i sin tur ofta boplatser eller platser för födosök för insekter och fåglar och på det viset helt oersättliga för dessa arter.

För att både de biologiska och de kulturhistoriska värdena ska kunna bevaras behöver markerna betas så att de hålls fria från sly och igenväxning. De betande djuren kan i sin tur ge ett väldigt fint kött. En del av det köttet säljs redan lokalt men det skulle kunna öka. Länsstyrelsen arbetar därför tillsammans med Hushållnings-sällskapet i ett projekt där vi bland annat försöker få kommuner och deras skolor och vårdnadsställen att upphandla mer lokalt producerad mat.

Kan mer mat konsumeras lokalt kan vi minska våra transporter, en viktig del i att minska vår klimatpåverkan. Att öka produktionen av mat lokalt bidrar också till att minska vårt beroende av omvärlden i händelse av kriser eller krig.

En stor andel betesmarker växte under många år igen men har under de senaste decennierna restaurerats och återfått sin gamla betydelse för såväl djur, växter som lantbrukare. Trots att många marker har restaurerats finns det fortfarande områden där utvecklingen går åt fel håll och där slyn och igenväxningen breder ut sig.

2017 avsatte regeringen 255 miljoner kronor nationellt för att främja betesmarkerna. En del av dessa pengar har vi i Örebro valt att använda till utökad rådgivning om restaurering och skötsel av betesmarker. Har du betesmarker som har börjat växa igen, har vuxit igen eller om du har andra frågor kring dina betesmarker är du

Thomas Börjesson

välkommen att höra av dig till oss på Länsstyrelsen.

Thomas Börjesson, chef Landsbygden och Näringsliv

Viktiga datum

Krisstöd

Sista dag att söka krisstödet är den 20 maj.

Du hittar aktuell information på Jordbruksverkets webbplats jordbruksverket.se/krisstod

Ändring av SAM-ansökan

Sista ändringsdag är den 15 juni. Eftersom 15 juni 2019 infaller på en lördag, har du möjlighet att ändra i din SAM-ansökan till och med den 17 juni.

- Efter 17 juni kan du enbart minska din ansökan.
- Du får inte ändra grödkod efter 17 juni.

Trädskiktet ska vara olikåldrig i struktur och inte påverkat av modernt skogsbruk i större utsträckning. Marken ska till större del ha en historia av att vara skogsbete och efterlikna den gamla bondeskogen med en luckig struktur som präglats av plockhuggning.

Skogsbeten, en underskattad betesmarkstyp

Fram till 1900-talet var skogsbeten till ytan den största betesmarkstypen i Sverige. Idag finns bara en spillra av hävdade skogsbeten kvar, men de skulle kunna bli fler.

TEXT: IDA LILJA FOTO: MARIE EDVARDSSON & MOSTPHOTOS

Bakåt i historien släpptes djuren på skogen utan hägnader, de hade man istället runt gårdens åkrar och ängar. Skogsbeten, det vill säga trädklädd betesmark med relativt hög krontäckning och med dominans av barrträd, var till ytan den vanligaste betesmarkstypen fram till 1900-talet.

Skogen brukades som bondeskog där man plockhögg för att tillfredsställa virkesbehovet. Eftersom det alltid skulle finnas mogna träd tillgängliga, avverkades inte hela beståndet samtidigt. Man högg efter husbehov och trädskiktet fick på så sätt en olikåldrig struktur där det alltid fanns träd på tillväxt. Det var

denna typ av brukning av skogen i kombination med bete som gav skogsbetesmarkerna dess speciella karaktär. Grundstruktur utgörs av växlingen mellan gläntor och mer eller mindre täta grupper av träd och buskar och med enstaka friställda träd i de öppna betesyrtorna.

Från 1900-talets början blev timmer utmarkens viktigaste ekonomiska resurs, och skogsbetesmarkerna avvecklades successivt. Idag finns endast en spillra av hävdade skogsbeten kvar, men vi tror att det finns många marker runt om i länet som skulle kunna öppnas upp till skogsbeten igen.

Skogsbetet som en tillgång:

- Många före detta skogsbeten är fortfarande mycket rika på biologisk mångfald och är ett biologiskt kulturarv.
- I och med förra sommarens torka så tvingades många stängla ”nya” marker för att få foder, och djuren släpptes i större utsträckning på skogen eftersom flera betesmarker torkade bort.
- Du kan söka stöd för att restaurera och sköta skogsbeten.

Att restaurera

Ett skogsbete kräver kontinuerlig skötsel genom att den fortsätter att

brukas som bondeskog, det vill säga, det krävs plockhuggning för att bevara luckigheten över tid. Om ett skogsbete har stått obetat länge så krävs normalt en restaurering

till skogsbete för att marken åter ska få en luckig struktur med fodervärde.

Restaureringsåtagande söks hos Länsstyrelsen i samband med SAM-ansökan. Hör av dig till oss om du vill ha rådgivning, vi tar emot anmälan om önskad rådgivning året runt.

Kontakta alltid Länsstyrelsen innan du börjar ta ner träd inför en restaurering av markerna. Vi erbjuder kostnadsfri rådgivning och kan hjälpa dig om du är osäker på om marken uppfyller kraven för ett skogsbete i stödsystemet. Ett exempel är att marken till större del ska ha en historia som skogsbete. Det är Länsstyrelsen som fastställer vad som är skogsbete,

antingen efter ansökan i SAM Internet eller i samband med ett rådgivningsbesök.

Restaureringsåtagandet löper över fem år och därefter ska marken skötas som skogsbete ytterligare minst fem år. Ersättning för restaurering av skogsbete är 3 600 kronor per hektar och år och ersättning för skötsel av skogsbete är 3 500 kronor per hektar och år. Restaurering respektive skötsel av skogsbete berättigar inte till gårdsstöd utan enbart till miljöersättning.

Vid frågor kontakta:

Ida Lilja, samordnare av betesrådgivning och restaurering av betesmarker, 010-224 83 89, ida.lilja@lansstyrelsen.se

Marie Edvardsson, betesrådgivning och restaurering av betesmarker, 010-224 83 83, marie.edvardsson@lansstyrelsen.se

Betesförmedling

Har du djur och söker bete till dina djur eller är du markägare och behöver djur som betar? På Länsstyrelsens webbplats finns en kostnadsfri betesförmedling där ni själva kan ta kontakt med varandra på ett enkelt sätt.

Du hittar betesförmedlingen på lansstyrelsen.se/orebro/betesformedling. Där kan du fylla i en intresseanmälan eller se intresseanmälningar som andra redan har lagt upp. Alla betesdjur är välkomna i betesförmedlingen.

Igenväxning är ett av de största hoten i det svenska landskapet, därför är det viktigt att slåtterängar och betesmarker hävdas. Tanken med betesförmedlingen är att ni djur- och markägare lättare ska hitta varandra så att fler värdefulla betesmarker sköts.

För frågor kontakta Yvonne Haglund, 010-224 84 24, yvonne.haglund@lansstyrelsen.se

Ida Lilja, 010-224 83 89, ida.lilja@lansstyrelsen.se

Start av årets inventering av ängs- och betesmarker

Ängs- och betesmarksinventeringen är en riksomfattande inventering av värdefulla slåtterängar och betesmarker som genomförs av Jordbruksverket och länsstyrelserna på uppdrag av regeringen.

TEXT: YVONNE HAGLUND FOTO: MOSTPHOTOS

Inventeringen pågår från mitten av maj till och med september. Vi kommer framförallt att besöka:

- Marker som inventerades åren 2002-2004 men som det inte längre söks stöd för.
- Marker som inte inventerats tidigare men som nu erhåller ersättning för skötsel av betesmarker och slåtterängar med särskilda värden. I år kommer vi att inventera i Ljusnarsberg, Hällefors, Karlskoga, Degerfors, Laxå, Lekeberg

och Örebro kommun.

Vi har inte möjlighet att kontakta lantbrukare eller markägare innan inventeringen. Kommer vi till en gård eller ett bostadshus knackar vi på och informerar om vad vi gör. Det kommer att finnas skyltar i bilarna med telefonnummer till inventeraren.

I inventeringen samlas information om vilka natur och kulturvärden som finns på marken. Resultatet från inventeringen utgör en viktig dokumentation av tillståndet i våra

slåtterängar och naturbetesmarker.

Uppgifterna från inventeringen lagras i databasen TUVA tillsammans med en digitaliserad karta över varje enskild mark. Om du är nyfiken på resultatet når du databasen via jordbruksverket.se/tuva.

Om du har frågor, kontakta: Yvonne Haglund, 010-224 84 24, yvonne.haglund@lansstyrelsen.se eller Sophie Zetterström, 010-224 83 93, sophie.zetterstrom@lansstyrelsen.se

Att tänka på vid betessläpp av får och lamm

För att minska risken för angrepp av rovdjur är det viktigt att du ser över stängslen så att de har full funktion. Även rovdjursavvisande stängsel bör ses över så att inget har hänt med dem över vintern. Särskilt viktigt är det att se till att det inte har uppstått någon möjlighet för rovdjur att ta sig in mellan marken och stängslet. Kontrollmät gärna spänningen på stängslet och se över jordningen. Detta bör även göras längre fram

under betessäsongen, speciellt om det blir ännu en torr sommar.

Det är också viktigt att det inte finns något annat i närheten som kan locka rovdjuren till platsen, till exempel slaktrester eller liknande.

Om du är intresserad av att söka bidrag för rovdjursavvisande stängsel eller få tips och råd får du gärna höra av dig till Länsstyrelsen:

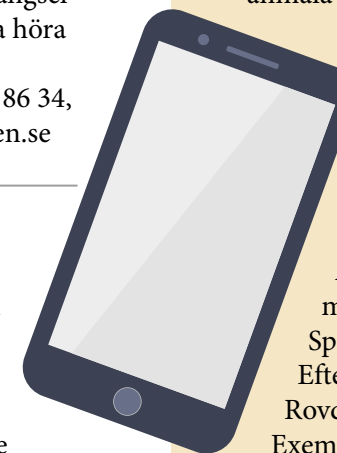
Caroline Lundmark, 010-224 86 34, caroline.lundmark@lansstyrelsen.se

Larmlista för djurägare

De närmaste veckorna efter ett rovdjursangrepp är risken för nya angrepp förhöjd, och andra tamdjur i närheten löper också större risk att angripas. Om du vill få ett SMS med information om rovdjursangrepp kan du anmäla dig till Länsstyrelsens

larmlista genom att skicka ett SMS till: 076-944 76 20.

Ange följande meddelande: Spara Förnamn Efternamn
Rovdjursalert
Exempel: Spara Kalle Svensson Rovdjursalert

Vildsvin i naturbeten

Har du naturbeten och har fått skador av vildsvin? Små skador innebär inget för stöden men är det större ytor kan du behöva ändra i din SAM-ansökan.

Om du har fått skador av vildsvin i betesmarker eller slåtterängar kan du behöva ändra i din SAM-ansökan. Gör en bedömning av hur stor areal som skadats på så sätt att den inte uppfyller villkoren för stödet på grund av att den saknar fodervärde.

Om det handlar om mindre skador behöver du inte göra något för stödets skull. Enskilda ytor upp till 500 kvadratmeter får ingå i betet så länge det inte är mer än tio procent av den totala arealen. Om det är mer ska du göra en ändring i SAM Internet

under övriga upplysningar. Ange hur stor areal som inte uppfyller villkoren samt notera om skadorna är spridda eller om de är samlade på ett specifikt ställe.

Vildsvinsskador som uppstår på betesmarker ska självläka, det vill säga, det är inte tillåtet att göra en insädd med vallfrö. För att skynda på återställningen kan man vända tillbaka uppbökade tuvor.

Har du frågor kan du vända dig till oss på Jordbruksstöd telefon 0771-67 00 00.

När tamdjur angrips av rovdjur

Om dina tamdjur angrips av rovdjur ska du ringa Länsstyrelsen på 010-224 86 40.

Innan besiktningsmannen kommer är det bra om du täcker över döda djur med en presenning. Tänk också på att inte flytta dödade djur eller gå runt i området mer än nödvändigt,

för då kan spår efter djuret som angripit tamdjuren förstöras. Om besiktningen visar att skadan orsakats av rovdjur kan du få ersättning för skadade eller döda djur.

Besiktningen kostar inte djurägaren någonting.

Inte bara träd, gräs och stenar i betesmarken

TEXT & FOTO: TORGNY FREMBÄCK

Under århundradena har markslagens användning skiftat. När åkermark och i viss mån ängsmarken övergavs, orsakerna till detta kunde vara många, övergick de ofta till betesmark. I många fall blev perioden som betesmark bara ett kortare uppehåll innan marken kom att planteras igen. I andra fall bestod jordbruksmarken. I de ekonomiska kartbladen från 1950-talet kan man se detta betesmarksstadium. Grön skiftesyta med tre stiliserade grässtrån. Ofta är det dessa kvarvarande betesmarker, som nu klassas som naturbetesmarker.

Men det började med utmarken. Skogarnas trädskikt glesades ur genom avverkning för svedjebränning och virkesfångst, ytor med varierande grad av öppenhet skapades för odling och bete. Den trädbevuxna utmarken bar nyttigheter som ved, timmer, gårdselvirke och lövfoder. Inte minst den från 1600-talet tilltagande kolningsverksamheten för masugnar och hyttor satte sina spår. Utmarken skapades utifrån människans behov och betestrycket

varierade över tid och område århundradena igenom. Skogsmarken närmast byarna ändrade karaktär och det var vallhjonens roll att leda djuren till skogens gläntor och gräs. Detta skapade en mångfald och blev den mångsidiga resurs som gagnade människan.

Långt senare ebbade skogsbetet ut till förmån för inhägnade betesmarker nära gården. I skogar finner man ibland röjnings- och odlingsrösen, som tillkommit efter generationers odlarmöda, nu övervuxna av mossor och lav, under en ständig skugga av mörk granskog.

Naturbetesmarken av idag

Betesmarker, och då främst det man kallar naturbetesmarker, visar ofta på att skiftande aktiviteter pågått där. Spår efter åkerbruk som röjda ytor, odlingsrösen, stenmurar, diken och åkerterrasser. Torplämningar där endast ett spismursröse och några grundstenar markerar platsen för det som en gång i tiden varit utgångspunkten för arbete, liv och vila. Men också tusenåriga lämningar som gravar och då främst de från

järnåldern, den kanske vanligaste fornlämningskategorin utanför kyrkogårdsmurarna. Belägna på höjder och åsar.

I gravarnas närhet låg boplatsen. Avståndet varierar, men närheten är inte märkligare än att kyrkan ligger mitt i byn som det heter. Allt var byggt av förgängligt material, ofta röjs deras läge av en tillfällighet. Och på vissa platser finns det skäl att tro att den nuvarande gården vilar på resterna efter den gamla.

En hålväg tvärrar åsen, den forntida vägen som nyttjats under generationer, begränsad av gravar och åkerytor. Där har klövars och fötters tramp nött ned underlaget och regn eroderat fram en bred fördjupning i slänt och krön. Eller en övermossad stensträng som markerade gränsen mellan något som idag inte är självklart. En mångfald av tidsskikt som går omlott.

Cirkeln sluts ur ett jordbruksperspektiv med den bonde som har tankar på att ta sig an den igenväxta marken med ett restaureringsstöd, om konsumenten är villig att betala för vad marken sedan producerar, det vill säga!

Framröjd stenmur i blivande betesmark. Härlöt.

Ett odlingsröse i granskog. Idag en välhävdad betesmark. Stora Sand.

Betande kor på gammal åkermark. Skarboda.

Stensträng i betesmark. Gusselhyttan.

Kalv med det "vita bältet" som är karaktäristiskt för rasen Belted galloway.

Hallå där, Pär Nordström, Åkesbergs Säteri!

Den 18 juni kommer du och din fru Marie att ta emot besökare på gården. Det blir fältvandring i era naturbeten. Ni har gjort en hel del satsningar på just naturbeten och vi vill gärna veta mer.

TEXT: HELENA ÅKERHIELM FOTO: ANN-SOFIE HEDBERG

Först, vad fick dig att satsa på jordbruk? Egentligen var det en tillfällighet. Vi letade efter en hästgård men hittade denna och här fanns det redan 25 stycken Highland cattle. Då kunde vi inget om kor och tanken från början var inte heller att behålla dem. Men vi tyckte det var roligt och det sammanföll också med att dotterns hästintresse svalnade. Här fanns 120 hektar och mycket låg i träda och bara väntade. I början var det lite motigt att få ordning på den besättning som fanns, men vi har lärt oss efterhand och utvecklat den. Vi har också anställt Gunnar Sundin som har erfarenhet sedan tidigare.

Hur kom det sig att det blev köttproduktion och naturbeteskött? Naturbetet känns som det mest

positiva sättet att föda upp köttdjur på. Djuren har det bra och går fritt, naturbetena ger miljövärden och det ger också en fin omgivning för oss människor. När vi kom till gården var det väldigt igenvuxet. Vi har valt att ha djuren ute året runt men med tillgång till halmade ligghallar på vintern. Highland cattle är utbytta mot Belted galloway som vi korsat med Hereford och Simmental. Vi är nöjda med den korsningen. De har hittills haft lätta kalvningar, de är tåliga och har tjock päls samtidigt som de växer bra. Vi säljer också en del levande kvigor och tjurar.

Vilka möjligheter ser du i den här typen av produktion? Vi säljer en del av köttet i köttlådor, bland annat i Bittinge gårdsbutik som ligger granne med oss. Då kan

vi sälja direkt till konsument och de vet att djuren har haft det bra och de tycker att köttet är gott. En förbättringsmöjlighet framåt är att öka intresset hos konsumenterna att köpa och betala för olika kvalitéer på kött, precis som konsumenten redan tänker kring olika viner som exempel.

Vilka utmaningar ser du? Ekonomin är en utmaning och vi behöver få upp priset på köttet. Stöden för att restaurera betesmarker och skötsel av särskilda värden är viktiga. Det är som jag upplever det ganska stora kostnader i början och utan stöden finns inte möjligheten. Med dagens nivå på stöd blir det en kombination av intresset för miljön och stöden som gör att man satsar. Om stöden var högre så skulle fler kunna restaurera betesmarker.

Gör en insats mot invasiva arter

Vid årsskiftet trädde en förordning om invasiva främmande arter i kraft. Den medför att du som markägare har ansvar för att bekämpa **jätteloka**, **jättebalsamin**, **gul skunkkalla**, **signalkräfta** och **smal vattenpest** om de uppträder på din mark.

TEXT: INGER HOLST FOTO: MOSTPHOTOS & PETTER HALDÉN

En främmande art betraktas som invasiv om dess spridning hotar eller inverkar negativt på biologisk mångfald eller ekosystemtjänster. För att en art ska hamna på EU:s lista krävs att den betraktas som invasiv inom hela EU. En art som förekommer naturligt i till exempel Spanien, som mördarsnigeln (spansk skogssnigel), kan vara invasiv i Sverige men omfattas inte av den nya EU-förordningen.

Inom EU har det tagits fram en lista på arter som ska bekämpas inom EU. Den innehåller i dagsläget 49 arter, varav 16 har konstaterats i Sverige. Endast de fem arter som listas ovan har med säkerhet konstaterats i länet. Som markägare har man ansvar för att bekämpa arter som är EU-listade om de uppträder på ens mark. Länsstyrelsen har tillsynsansvar och är ansvarig för att hanterings- och utrotningsåtgärder sker.

Signalkräfta Signalkräftan är ekonomiskt viktig och speciella regler gäller för den. Det

är fortsatt tillåtet att fiska signalkräfta men det är förbjudet att sätta ut signalkräfter i nya vatten. Att hindra spridning av kräftpesten är det primära målet eftersom sjukdomen tar död på vår inhemska flodkräfta. Havs- och Vattenmyndigheten håller på att ta fram ett hanteringsprogram för signalkräfta. I det finns förslag på hur vi kan minska riskerna för spridning av signalkräftan, bland annat kopplat till levandeförsäljning och transport.

Bekämpning i skyddade områden I ett antal skyddade områden har bekämpning av invasiva arter pågått under flera år i Länsstyrelsens regi. Vi har till exempel gjort insatser mot jättebalsamin i naturreservaten Tysslingen och Järleån. I Garphyttans nationalpark och naturreservatet Latorpsängarna har ryssgubbe bekämpats årligen. Blomsterlupin och kanadensiskt gullris har bekämpats

i ett flertal naturreservat. Om dessa arter inte bekämpas riskerar de att sprida sig och konkurrera ut många andra arter och därmed minska den biologiska mångfalden.

Andra invasiva arter Det är värdefullt att redan nu, förutom de redan EU-listade arterna, bekämpa lupiner, kanadensiskt gullris, parkslide, ryssgubbe med flera arter. På Naturvårdsverkets webbplats, naturvardsverket.se, finns faktablad där det beskrivs hur man bäst bekämpar de olika arterna och hur det som tagits bort ska tas om hand.

Hjälp gärna till att rapportera förekomster av invasiva arter! Det gör du lättast via invasivaarter.nu eller via artportalen.se. Du kan också kontakta Länsstyrelsen direkt. Om du har frågor, kontakta: Inger Holst, arter på land, 010-22 48 630 Tomas Schön, arter i vatten, 010-22 48 375

Tips Välkommen på fältvandring om den hotade arten ortolansparv den 27 maj, 18-20. En kväll med fågelsång i fin natur formad av lantbrukare genom århundraden! Läs mer i kursannons på sista sidan.

Vilka regler gäller för din träda?

Mark som inte används för produktion ska stå som träda i SAM-ansökan. Det finns regler för hur trädan ska skötas som du behöver känna till.

TEXT: ANN-SOFIE HEDBERG & INGALILL KÄMMERLING FOTO: MOSTPHOTOS

Träda är mark som du inte använder för produktion såsom skörd, odling eller djurhållning. Vid odling anses produktionen ha påbörjats när du sår den gröda som ska bli mat eller foder efter trädesperioden. Det är tillåtet att så en lämplig fånggröda eller grödor som gynnar den biologiska mångfalden. Grundregeln för trädor är att marken ska vara ur produktion till och med den 15 juli.

Kompensationsstöd

Söker du kompensationsstöd behöver trädan i vissa fall vara ur produktion två veckor längre än grundregeln för träda. Det är i de fall du söker kompensationsstöd för jordbruk av typ 1, 2 eller 3 (grovfodergroddor i kombination med nötkreatur, tackor eller getter). Då får trädan användas för bete eller skörd av foder tidigast den 1 augusti.

Förgröningsstöd

Söker du förgröningsstöd behöver trädan i vissa fall vara ur produktion längre än grundregeln för träda. Det gäller för:

- Träda som du använder för att uppfylla kravet på minst 2 eller 3 grödor, den får du så, skörda eller ha djurhållning på tidigast den 1 augusti.
- Träda som du anmält som ekologisk fokusareal får du ta i produktion tidigast den 16 augusti. Ska trädan höstsås får den sås tidigast den 16 juli. Dessa datum gäller även för

användning av växtskyddsmedel och gödsling.

Hur ska trädan skötas?

All mark i träda ska hållas i gott skick, till exempel kan du behöva ta bort buskar/sly och vid behov sköta diken och dränering. Aktivitetsvillkoret gäller också, att du varje år ska utföra en aktivitet, till exempel slå av, med undantag för:

- Första året en mark används som träda.
- Träda där du sått grödor som gynnar den biologiska mångfalden. Grödor som gynnar den biologiska mångfalden kan till exempel vara vallfröblandning med blommande örter som rödklöver, vitklöver, cikoria och honungsört.

För att ta hänsyn till fågel- och djurliv får du inte putsa trädan under tiden 1 mars–30 juni. Det finns dock undantag:

- Risk för oönskad pollinering av utsädesodling.
- Ekologisk odling.
- Förberedelse för höstsådd av oljeväxter, putsning från och med 15 juni.

Även i de fall du får slå trädan tidigare får växtligheten inte användas till foder förrän tidigast när trädan får tas i produktion igen.

Markförbättrande åtgärder

Jord- och markförbättrande åtgärder är tillåtet under trädesperioden.

Exempel är dikning, strukturralkning och gödsling. Mark i träda ingår dock inte i det som kallas spridningsareal för stallgödsel.

Svartträda

Även om det är bra för djur och miljö med växtlighet på trädan är det tillåtet att ha träda utan växtlighet, så kallad svartträda. På träda får du bekämpa ogräs genom harvning och annan mekanisk bearbetning eller genom att använda växtskyddsmedel. En bevuxen träda får även avdödas kemiskt. Svartträda är tillåtet också för träda som du anmält som ekologisk fokusareal i förgröningsstödet, träda inom gröddiversifieringen i förgröningsstödet och inom kompensationsstödet. Användning av växtskyddsmedel på träda du anmält som ekologisk fokusareal får ske tidigast 16 augusti (inför höstsådd tidigast 16 juli, se Förgröningsstöd).

Påminnelser till dig som sökt djurvälståndersättning

Extra djuromsorg för får

- Produktionsplanen ska uppdateras varje år.
- Kravet för hullbedömning motsvarar den mall som Gård och djurhälsan har tagit fram.
- Foderanalys, foderstater och foderinventering ska göras senast den 1 november.
- Foderanalysen ska vara gjord på ett ackrediterat laboratorium och du ska kunna visa upp analysprotokoll och vilka kostnader du har haft för analysen.

Extra djuromsorg för suggor

- Det ska finnas en produktionsplan.
- Hullbedömningar ska göras för alla suggor som ingår i ansökan och kravet för hullbedömningen motsvarar den mall som Gård och djurhälsan har tagit fram.
- Under året ska det göras minst tre analyser (foder, vatten eller strö) vid ackrediterat laboratorium. Analysprotokoll samt kostnader för analysen ska kunna visas vid en eventuell kontroll.
- Det ska finnas daglig uppföljning av utfodringen och den ska dokumenteras skriftligt.
- Minst fyra produktionsuppföljningar ska göras jämt fördelade över ansökningsåret.

Utökad klövhälsovård för mjölkkor

Du kan endast få ersättning för de djur som har verkats två gånger med minst tre månaders mellanrum under kalenderåret, 1 januari till 31 december. Söker du ersättningen ska du tänka på att endast söka för det antal individer som kommer att verkas två gånger under året, ofta är ju det ett lägre antal än de djur du har i produktionen.

Du hittar mallarna för hullbedömning på Gård och djurhälsans webbplats gardochedjurhalsan.se under respektive djurslag.

Observera att detta är en påminnelse som tar upp de avvikelser som vi upplever som vanligast vid kontroll. Det finns fler stödregler som du måste följa.

Förvaltning och underhåll av diken

Har du funderingar kring vad som gäller när du ska underhålla diken? Har du andelar i ett markavvattningsföretag? Ett sätt att lära mer är via Studieförbundet Vuxenskolas studiecirklar för lantbrukare.

Cirklarna riktar sig framförallt till dig som är lantbruksföretagare, anställd maskinförare på jordbruksföretag eller maskinstation, eller på annat vis är aktiv inom de gröna näringarna (till exempel entreprenör inom täckdikning och underhåll av diken) eller markägare med jordbruksmark.

Studiecirkelarna innehåller två huvuddelar

- aktiv förvaltning
- underhåll av diken.

Båda delarna berör enskilda och samfälliga diken, samt öppna och täckta diken.

Du kan anmäla dig eller lämna intresseanmälan via Studieförbundet Vuxenskolan, sv.se/vatten.

Vid frågor kontakta Studieförbundet Vuxenskolan 019-611 94 80 eller orebrolan@sv.se.

Rapportera i tid till CDB

Du kommer väl ihåg att rapportera dina nötkreatur till CDB? Händelser såsom inköp, försäljning och slakt ska rapporteras inom sju dagar. Försenade rapporteringar kan ge avdrag på dina jordbruksstöd.

Krav på årlig rengöring av djurstallar

Nu är många djur på bete. Då är det lämpligt att passa på och rengöra dina stallar.

TEXT: HANNA JIBBEFORS FOTO: ANNA NORDBLAD

I lagstiftningen finns det ett krav på årlig rengöring av djurstallar. Syftet med en årlig rengöring är att avlägsna gödsel- och foderrester, damm och andra föremål som kan innehålla smittämnen och kan påverka djurhållningen negativt. Observera att om du har omgångsuppfödning ska stallet rengöras före varje insättning av en ny omgång djur.

Den mest effektiva rengöringsmetoden är våtrengöring, under förutsättning att ytorna får torka ordentligt efteråt. Det går även att rengöra genom att borsta noggrant och låta stallarna stå tomma en längre period. Majoriteten av de smittämnen som ska avlägsnas från ett djurstall finns i gödselresterna som fastnat på golv, väggar, fönster och inredningsdetaljer. Generellt är det viktigt att tänka på att

rengöra inredning som djuren kommer åt att slicka på.

I ligghallar, inredda logar och stallar med hög takhöjd är det kanske inte nödvändigt att rengöra innertaket varje år. I vissa fall kan det vara tillräckligt att avlägsna damm och grundligt rengöra till- och frånluftsöppningar, ventilationstrummor, kanaler med mera. Däremot kan behovet av en noggrann rengöring av takytor i äldre ladugårdar med lågt tak vara mycket stor.

Exempel på desinfektionsmedel för torrdesinficering är Stalosan. För våtdesinficering kan exempelvis Virkon användas.

Råd vid stallrengöring och desinfektion finns på Statens veterinärmedicinska anstalts webbplats, sva.se. Sök efter råd vid större stallrengöring.

Rengör och spara energi

Gå igenom ventilationsanläggningen minst en gång per år. Rengör fläktar och kanaler. Rör och kanaler brukar få tjocka beläggningar som med tiden täpper igen dem. Nedsmutsade skyddsgaller stryper luftflödet och ökar energiförbrukningen.

Solen är en billig ljuskälla, utnyttja den så mycket du kan. Håll fönster och ljusinsläpp rena så att solljuset når in. Utnyttja den energi du tillför stallets armaturer genom att rengöra glober, kåpor och reflektorer. Rengör väggar och tak så att ljuset reflekteras och kommer till nytta. Då kanske du inte lockas att tända lamporna i stallet i onödan.

Källa: Handbok om energieffektivisering, LRF. 2013.

Se upp för ny klövsjukdom hos får

Smittsam digital dermatit hos får har för första gången diagnostiserats i en svensk besättning.

TEXT: ÅSA HELDEMAR FOTO: MOSTPHOTOS

Smittsam digital dermatit (CODD) är en sjukdom som är vanlig i Storbritannien. Den orsakas av bakterier som ger avlossning av klövkapseln och därmed även kraftig hälta.

Sjukdomen är mycket smittsam och mycket svår att behandla. Det finns idag ingen metod för att sanera bort sjukdomen från drabbade besättningar. Tidiga symtom på smittsam digital dermatit är sår eller svulstig vävnad vid kronranden (övergången mellan klövhorn och hud).

Du kan läsa mer om sjukdomen på Statens veterinärmedicinska anstalts webbplats, sva.se.

Det här kan du göra för att förhindra spridning

Vid köp av nya djur:

- Undersök alltid klövarna på de djur du köper.
- Håll dem i karantän i minst tre veckor.
- Köp så få djur som möjligt från så få besättningar som möjligt.
- Fotbada alltid inköpta djur när de går in och ut ur karantän, förebyggande mot fotröta, med zinksulfat 10 procent. Fotröta kan göra djuren mer mottagliga för sjukdomen.

När du rör dig mellan besättningar:

- Var mycket noga med att tvätta och desinfektera utrustning. Exempelvis klövsaxar kan sprida sjukdomen.

I den dagliga skötseln:

- Undersök alltid halta djur i din besättning och undvik miljöer som ger skador på klövarna och i klövspalten, till exempel upptrampade rasthagar.
- Undvik att sambeta dina får med nötkreatur från besättningar där digital dermatit förekommer.
- Undersök och fotbada djur med zinksulfat vid tecken på fotröta.

Afrikansk svinpest kommer allt närmare

Afrikansk svinpest (ASF) är en epizootisjukdom, vilket innebär att den medför stort lidande för djur som drabbas och mycket stora ekonomiska förluster för samhället. Sjukdomen är mycket svår att bekämpa och kommer allt närmare Sverige, därför behöver vi alla hjälpas åt att förhindra att den sprider sig hit. Vi uppmanar till extra stor försiktighet.

Du kan läsa mer om sjukdomen på Statens veterinärmedicinska anstalts webbplats, sva.se.

Det här kan du göra för att hjälpa till att hålla afrikansk svinpest borta från våra svenska djur:

- Ta inte med kött eller köttprodukter av tamgris eller

vildsvin från länder där svinpest förekommer.

- Mata inte grisar med matrester.
- Släng eller lämna inte matavfall i naturen eller vid rastplatser utmed vägar.
- Kompostera alltid matavfall i slutna behållare.
- Kontakta Jordbruksverket om du köpt grovfoder eller halm från ett land där ASF förekommer och hittar rester av djurkroppar i fodret som inte kan uteslutas vara från vildsvin. Kontakt: Jordbruksverket, enheten för CITES, foder och djurprodukter. Ring Jordbruksverkets växel 036-15 50 00 eller mejla till foderdjurprodukter@jordbruksverket.se.
- Besök inte svenska grisbesättningar

inom 48 timmar efter jaktresa eller besök i utländska grisbesättningar.

- Använd gårdens egna skyddskläder vid djurkontakt i Sverige.
- Gör rent din jaktutrustning och dina jaktkläder om du har jagat i ett land där afrikansk svinpest förekommer innan du använder dem i Sverige. Om du har haft din jakthund med bör du tvätta pälsen på den innan du åker hem. Tänk på att kött och obehandlade jakttroféer kan innebära en smittrisk.
- Anmäl omedelbart misstanke om afrikansk svinpest hos tamgrisar till veterinär.
- Om du hittar ett självdött vildsvin anmäl det till Statens veterinärmedicinska anstalt på telefonnummer 018-67 40 00.

Kurser och utbildningar

FÄLTVANDRING OM ORTOLANSPARV

Måndag 27 maj | 18–ca 20 | Husön |
Kostnadsfritt

Ortolansparven är den av odlingslandskapets fåglar som minskar allra snabbast. Kom och se vilka enkla åtgärder du som lantbrukare kan göra för att hjälpa dem.

Vi guidas av Magnus Persson, ornitolog som under flera år studerat ortolansparven i Kvismaren. Vi ses på parkeringen vid Husön, som ligger strax norr om Söröns naturreservat i Kvismaren. Ta med kikare om du har!

ANMÄLAN OCH INFORMATION: Om du vill vara säker på att få fika är det bra om du anmäler dig innan, men det går bra att bara komma. Det är svårt att planera långt i förväg så här års! Anmäl i så fall till Inger Holst, 010-224 86 30, inger.holst@lansstyrelsen.se

EKARS OCH LANDFORMATIONERS DRAGNINGSKRAFT PÅ INSEKT OCH MÄNNISKA

Tisdag 28 maj | 13–15. Vi avslutar med kaffe och tilltugg. | Oxaryggen, Nalavibergs ekäng |
Kostnadsfritt

Kom till Nalavibergs reservat och lär dig mer om ekar i ett vackert drumlinlandskap. Torgny Fremback berättar om landformationers tillkomst och kulturlandskapets framväxt. Henrik Josefsson berättar om hur vi bäst gynnar ekar och några av ekens invånare. Vi tittar på nyligen uppsatta mulmholkar.

Välkommen till en inspirerande eftermiddag! Fältvandringen vänder sig till er som bor och verkar i och kring Hackvads Via och alla andra som är intresserade.

ANMÄLAN: Senast 23 maj via lansstyrelsen.se/orebro/kalender
INFORMATION: Marie Edvardsson, 010-224 83 83, marie.edvardsson@lansstyrelsen.se

STUDIERESA TILL BORGEBY FÄLTDAGAR

Onsdag 26 juni–torsdag 27 juni | Resan kostar 1900 kronor plus moms. I det ingår resa, mat, inträde på mässan, studiebesök och del i dubbelrum på hotell i Malmö. Enkelrum kostar 400 kronor extra och beställs i samband med att du anmäler dig till resan.

Välkommen att följa med på en tvådagarsresa till Skåne och Borgeby Fältdagar. Dag ett, på väg ner till Skåne gör vi två studiebesök. Dag två tillbringar vi på mässan. Borgeby Fältdagar erbjuder dig det senaste inom växtodling, praktiska maskindemonstrationer, seminarier med aktuella ämnen och företagsutställningar. Årets tema är "Vatten".

INFORMATION OCH ANMÄLAN: Anmälan senast 7 juni till Helena Åkerhielm, 010-224 84 27, eller Therese Erneskog, 070-939 04 86. Anmälan är bindande.

FRÅN RESTAURERING TILL RESTAURANG – ETT GOTT RESULTAT FRÅN IGENVÄXTA BETESMARKER

Tisdag 18 juni | 10–15. Vi startar med fika kl. 10 | Åkesberg, Bittinge, Stora Mellösa | Fältvandringen är kostnadsfri. Lunch på Katrinelunds Gästgiveri till självkostnadspris 200 kronor.

Välkommen till en inspirerande fältvandring hos Pär och Marie Nordström på Åkesberg.

På programmet:

- Pär och Marie Nordström berättar om sina erfarenheter av att starta upp ett lantbruksföretag och hur de har restaurerat och återställt gamla betesmarker.
- Husdjursrådgivare Margareta Dahlberg MD Lantbruksråd, pratar om naturbete kontra vallbete och hur vi på bästa sätt kan nyttja betet så att djuren mår och växer bra.
- Besök på Bittinge Gårdsbutik hos Rolf och Solveig Jonsson som tillhandahåller närproducerade varor och säljer köttlådor från Åkesberg.

Tänk på smittorisen – ta på rena stövlar!

ANMÄLAN: Senast 13 juni, via lansstyrelsen.se/orebro/kalender
INFORMATION: Marie Edvardsson, 010-224 83 83, marie.edvardsson@lansstyrelsen.se eller Ann-Sofie Hedberg, 010-224 84 26, ann-sofie.hedberg@lansstyrelsen.se.

HUR FÅR MAN FLER BIN OCH HUMLOR TILL SINA FÄLT?

Måndag 17 juni | 10.30–17.30 | Hans Eriksson, Västerång, Ransta | Kostnadsfritt. Fika ingår. Lunchen kostar runt hundra kronor och betalas av var och en på plats.

Följ med till Hans Eriksson i Ransta – mitt emellan Sala och Västerås. Hans har sedan många år jobbat aktivt för att öka antalet pollinatörer på den konventionella gården mitt på slätten. Hans kommer att redogöra för vinsterna, både ekonomiskt och biologiskt, med fler pollinatörer i fälten. Vi får praktiska råd på vilka åtgärder du som odlare kan göra med enkla medel för att öka förutsättningarna till fler humlor, bin och andra viktiga insekter.

Studiebesöket är ett samarbete mellan Länsstyrelsen och Frö- och oljeväxtodlarna i Örebro och Västmanland.

Vi åker tillsammans från Örebro 10.30, äter lunch i Västerås innan studiebesöket klockan 13.00. Hans bjuder på fika innan hemresan. Åter i Örebro senast 17.30.

ANMÄLAN: Senast 13 juni via lansstyrelsen.se/orebro/kalender.

INFORMATION: Therese Erneskog, 070-939 04 86, eller therese.erneskog@lansstyrelsen.se

SLÅTTERKURS – TVÅ TILLFÄLLEN

Söndag 21 juli | 8.30–ca 15.30 | Rikkenstorp, Grängesberg & Tisdag 30 juli | 9–ca 15.30 | Tivedstorp, Tived | Kursen är kostnadsfri. Lunch finns att köpa och betalas av deltagarna själva.

Kjell Gustafsson, Ängagårdets Natur och Kultur i Växjö, pedagog och erfaren slåtterkarl lär dig att hantera en lie.

Efter kursen har du kännedom om

- vilka lieblad som passar till olika ändamål
- hur liebladet jordläggs
- hur orvet ska anpassas efter den som slår
- att slipa en lie och sedan hålla den vass
- teknik för ett bra resultat utan ryggont.

Liar finns att låna men har ni egna liar ta med dem så får ni hjälp att ställa in och slipa dem.

ANMÄLAN: Senast 15 juli till kursen i Rikkenstorp, senast 24 juli till kursen i Tived via lansstyrelsen.se/orebro/kalender.

Begränsat antal platser.

INFORMATION: Yvonne Haglund, 010-224 84 24, yvonne.haglund@lansstyrelsen.se